

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer ha-Tishbi

Eliyahu Baḥur

רוחב והילא

Ṭshernoḃits, 616 = 1855

ונה תוא

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352)

תשבי

מתן (איוב ל"ג) ואלהיו חכה את איוב תרגום היה מתן ית
 איוב ובפסוק (במדבר ט"ו) ויניחו אותו במשמר תרגום
 ירושלמי בתרין היה משה מתון וכולי עד למהוי מתונין
 בדין לשון המתנה בלשון אשכנז לאנצים ובלעז פייאנו ורוב
 לשנא תקוה דבאיוב משלי תילים מתורגם בלשנא המתנה כמו
 (תילים כ"ט) ואקוה שמך כי טוב : ואמתין שמך ורבותינו
 זכרונם לברכה שמשו הרבה בלשון המתנה ודווקא בהפעיל
 המתין ממתין המתין אמתן וכולי ובלשון אשכנז ווארטן או ביימן
 ובלעז ספיטר :

נשלמה אות המם על כן לאלהים נרוזם

אות הנון

ננס נקראו האנשים קצרי קומה ננסים וכן תרגום ירושלמי
 (ויקרא כ"ג) או דק או ננס וכן נקראו בלעז נאנו או
 נינו ובלשון אשכנז צווערג ובלשון עברי נקרא גומד מן
 (יתזקהל כ"ו) וגמדים במגדלותיך • ויונתן תרגם קפוטקאי והם
 הכפתורים וכן תרגם אונקלוס (בראשית י) ואת כפתורים וית קפוטקאי
 ואולי הם קצרי קומה משאר אנשים :

ננף (שיר ד') אתי מלבנון כלה כנשתא דישראל דדמיא לננפי
 וכן כל כלה דשיר השירים תרגום ננפי וכן בדברי רז"ל
 (ר"ה דף כ"ז) בכרכי הים קודין לכלה ננפי ביש ספרים
 כתיבין ביוד וביש ספרים בהא :

נאה רז"ל הרגילו הרבה בזה הלשון באמרם (שנת ד' קל"ג)
 אתרוג נאה לולב נאה ובלשון נקבה (ברכות ד' כ"ז) אשה
 נאה דירה נאה והוא ענין יופי והשם (פ' שנו חכמים)
 הגוי והבח והעושר וכבר דברתי בו בשרש יאה ואמרתי שאין
 הפרש בין נאה ויאה :

נבל בדברי רז"ל נכול פה וכן (כתובות דף ח') כל המנבל פיו
 פירוש המדבר דבר מגנה והוא לשון (בראשית ל"ד) כי
 נבלה עשה ומשקל אחר נבלות מן (הוכע ג') אגלה
 אה נבלותה כלם לשון כעור וגנאי בל"א שענטליך ובלעז
 ווילניאה :

נבל

נבל כל לשנא נבלה שבמקרא אינו בא אלא על גוית בהמה וחיה ועוף שמתה ולא על גוית אדם שמת רק בשלא מת מיתת עצמו כגון ועמד הארי אצל הנבלה • וכן (מלכ"ס א' י"ג) נבלת איש האלהים : וכן (דברים כ"ח) והיתה נבל'ך למאכל וכן כלם לא נשאר כי אם אחד והוא (ישעיה נ"ז) יחזי מתוך נבלתי יקומון שהוא מדבר על תחיית המתים ועל זה איי מתמיה מאוד איך כנה את גופי הצדיקים הטוהרים שוכני עפ' בלשנא נבלה ואין ספק שיש טעם לחכמים ולבעלי הקבלה על זה ואנכי לא ידעתי :

נגה ספר מנה והגהה כתיבין בשרש הגהה :

נדוי נדוי והרם ושמתא כלם ענין הרם זה גדול מזה ועוד אדבר מזה בשרש שמתא ופעל ממנו מנדין אותו והתאר מנדה והוא לשון ריחוק מן (ישעיה ס"ז) שונאיכם מנדיכם וכן (ויקרא כ') נדה היא :

נדן מה שהאשה מכנסת לבעלה בשעת הנשואין נקרא נדן או נדונייא או נדונייתא ואומרים שהוא נגזר מן (יחזקאל י"ז) לכל זונות יתנו נדה ואת נתת נדניך שהוא הישבר שנותנים לזונה לבן תרגומם אגרא (דברים כ"ג) אתנן זונה תרגום אגר זניתא וקשה לי כי הנדונייא היא להפך כי האשה נותנת הנדונייא לבעל והנדה הוא הישבר שהבועל נותן לאשה ונראה לי שלכך נקרא אתנן לשון מתן והאלף נוספת בראש והנון בסוף וכמוהו ארנמן שרשו רגם :

נוור (מוכס ד' כ"א) אם פגע בכ' מנוול פירוש יצר הרע והוא לשון טנוף והשם נוול תרגום (איכס ג') מכל בנות עירי מנוול בנתא דירושלים קרתי ולכן נקרא האשפה נולי כמו שנאמר בדניאל (דניאל ג') ובתיכון נולי יתשמון ובעזרא (עזרא ו') נולי יתעבד בלשון אשכנו מישט וכלעז מנוצאיו :

נוף (בראשית ל"ז) ויגער בו אביו ונוף בו אבוהי וכן כל לשנא גערה הרביק לבית כמי (רות ב') לא תגערו בה לא תנופו בה ואשר אינם רבוקים לבית הם לשון השחתה והתאר נוף וכן בפרקי אבות (פ' שנו חכמים) כל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נוף שנאמר (משלי י"א) נזם זהב באף חזיר : ונראה לי כי הביאו זה המקרא לראיה כי כן נזם זהב באף ראשי תיבות וסופי תיבות נוף והשם נויפה :

מתן ית
תרגום
מתונין
ורוב
ה כמו
בנותינו
הפעיל
ביימן

ושלמי
אנו או
מד מן
אי והם
וטקאי

לנפוי
י רז"ל
ספרים

קל"ג
אשה
כמים
שאינ

כל פיו
כי
אגלה
ובלעז

תשבי

נזיפה ובלשון אשכנו אין שרייאן ובלעז קורוגא :

נזיק (אסתר ז') בנוק המלך ואין לו חזמה במקרא אך בדניאל (דניאל ז') לא להוי נזיק ובעזרא (עזרא ד') ומהנזקת מלכין לשון עונש ורבותינו זכרונם לברכה שמשו בו הרבה באמרו (ב"ק דף יא וע"ס) המזיק והנזק ותמתי למה לא אמרו המזיק והמזק ע"מ המכה והמכה ומזה נקראו השדים כזיקין שלפעמים נענשין הבריות על ידם בלשון אשכנו גישודקט ובלעז קונדונאט :

נחתום (בראשית מח') מעשה איפה תרגום עוכר נחתום שם שר האופים רב נחתומין בלשון אשכנו בעק ובלעז פורנאר או פישטור ובדברי רז"ל נקרא (ע"ז ד' ל"ב) פלטר אבל יש הפרש ביניהם עיין בערוך - ערך דפס :

נמל רוב לשון משא והגבהה מתורגם בלשון נמילה ויש מלשון לקיחה כמו (רות א') וישאו להם נשים ונטלו להון נשין וכן שמשו רז"ל הרבה בלשון זה (ערכין ד' י"ו) טול קורה בין עינוך לטול את החלה וכן אטול יטול וכולי :

נמריקון נוהגים לקנותו נומריקון ופירש בערוך הוא שכותבין אות אחת שנעשית סימן לכל דבר וכולי ואני קבלתי מפי הקרדינאל שהוא לשון יזן וגם בלשון רומי קירין לסופרים נוטאדי וכן בדברי רבותינו זכרונם לברכה קראו לדם נוטריין ומזה (בבא מציעא דף קס"ג) נוטריקון פירוש ענין סדרות כל אקאנצלייש כי כן דרך הסופרים לקצר וכותבין ב' או ג' אותיות וכל אחת עולה לתיבה אחת וכן פירש רש"י נפתלי מירש אגדה נוטריקון נתקבלה פה תפלתי לפניי גם כשעושין מתיבה אחת שתי תיבות כגון (ויקרא כ"ג) ברמל בר מלא :

נכה מנכין לו מן המעות וכן (במדבר כב) אולי אוכל נכה בו פירש רש"י שהוא לשון חסרון והוא לשון הכאה ממש אלא שהוא מבנין פעל ואין לו דומה במקרא בלשון אשכנו אב שלאגן ובלעז סקונטאר

נמך בדברי רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ד' י') מקום נמוך שם תאר על משקל גדול ולא נמצא במקרא ויש אומרים שהוא מן (חילים ק"ו) וימכו בעונם שרשו מכך ענין שפלות בלשון אשכנו נידר ובלעז אבאשו :

נָמַם רוב לשון חוק ומשפט שאינו לשם שמים מתורגמין בלשון נמוס כמו (ויקרא כ"ח) ובחוקתיהם לא תלכו וכן מותיהן לא רהבון (ויחזקאל ה) ובמשפטי הגוים ובנימוסי עממיהם (שמותל א ג) ומשפט הכהנים ונימוסי בהניא אבל בתלים ומשלי כל לשנא תורה מתורגמן בלשנא נמוס כמו (תהלים א) בתורת יי חפצו ובתורתו וכולי בנמוס דיי רעותיה ובנימוסיה ובן (משלי א) תורת אמך נמוסא דאמך

נָסַח בנוסחא אחרנא וכן נוסח הגט ודומיהם מלשון (דברים כ"ח) ונסחתם מעל האדמה ובעזרא (עזרא ו') יתנסח אע מן ביתיה לשון עקירה והעתקת דבר ממקום למקום גם הכתיבה מספר לספר נקרא העתקה עיין בשרש עתק ומוה מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ה) הסת הדעת והוא שמסיר אדם דעתו ולבו מענין לענין

נָסַךְ כל יין שנתנסך לעבודה זרה הוא נקרא יין נסך (ע"ז דף כ"ט) והשותה ממנו לוקה מן התורה משום שנאמר (דברים ל"ג) אשר חלב ובחימו יאכלו ישתו יין נסיכס ובזמן הזה אכרו חכמים אפילו סתם יינם של גוים משום ספק פן נתנסך לעבודה זרה ואף על פי שאמרו שהגוים בזמן הזה אינם בקיאים בטיב עבודה זרה מכל מקום הוא אסור לפי שהוא דבר הנאסר במנין וצריך מנין אחר להתירו לפיכך הוא אסור וכל שאר דיני יין נסך מבואר בפוסקים ואני איני בראי להאריך בזה

נָעִץ ענין נעיצה ידוע ברברי רז"ל ובלשון עברי הוא לשון תקיעה כמו (זופטיס ג') ויתקעה בכטנו וכן (זופטיס ד') ותתקע את היתד ודומיהם רבים ואין אחד מהם מתורגם בלשנא נעיצה אבל (זופטיס ד') ותצנח בארץ ונעיצת בארעא בלשון אשכנז שטיקן ובלעז פיקאר :

נָפַח הרוח של ריח רע היוצא מפי הטבעת שלמטה נקרא נפיתה ובלעז פייטו או קוריזא :

נָפַק בדרבה מקומות שמשו רבותינו זכרונם לברכה בשרש זה בלשון יציאה והוצאה כגון (ב"ק דף כ"ח) לאפוקי דרבי נתן פירוש להוציא מן הכלל מה שאמר רבי נתן וכן נפקא מיניה פירש יוצא ממנו וכן מאי נפקותא ר"ל מה תועלת יוצאת מזה ובמסורת מפיק הא או ויו או יוד פירוש כשמוציאין אותם מן הפה בסוף התיבה תרגום של (משלי י') ומוציא דיבה ומפיק

ניאל
מלכין
הרבה
אמרו
זיהין
בלעז
שר
נאר
אבל
לשון
שיין
טול
תבין
בלתי
קדיין
לדם
לייש
אתת
יקון
בות
בו
זמש
שכנו
מוך
רים
ענין

תשבי

ומפיק טיבא :

נפקת ברא תרגום (בראשית ל"ד) הכוונה יעשה את אחותיני

הכנפקת ברא פירוש יוצאנית תוץ ויש זונה

דמתורגם זניתא ויש מתורגם מטעיא ויש

מתורגם פונדקיתא וכן (דנריס כ"ג) לא תהיה קדשה בבנות ישראל

ולא יהיה קדש תרגום ירושלמי לא תהי נפקת ברא וגומר ולא

יהי נפיק בר ותמהתי על שתרגם בר ולא ברא שהוא תרגום של

תוץ שהוא שוה לזכר ולנקבה גם יש לתמוה על יונתן שתרגם וגם

קדש היה בארץ וכן (מלכים א' י"ד) ויתר הקדש וכן (מלכים ה'

י"ד) ויעבר את הקדשים כגן תרגום נפקת ברא בלשון נקבה :

נצל התנצלות הוא טענת דברים שטוען אדם נגד מי שהאשים

אותו וחשדו בדבר מה והוא אומר שאינו כן ומביא

ראיות וסברות לדבריו יהיו אמתיים או לא וכן אמר

החכם קבל התנצלות מי שבא להתנצל אם אמת או שקר והוא לשון

הסדרה מן (שמות ל"ג) ויתנצלו בני ישראל את עדים שתרגמו

ואעדיאו ותמהתי איך לא נמצא לשון התנצלות בכל דבר

רו"ל בלשון אשכנזי פור ענטורין ובלעז אשקוואר

נצרי הנוצרים אומרים שישו נולד בבית לחם ונתגדל בעיר

הנקראת בלשונם נצורית . ובלשוננו נצר אף על פי שלא

נזכר שמה במקרא והם אומרים שהיא בארץ הגליל רחוקה

מירושלים דרך שלשת ימים ולכך קוראיה אנתנו הגוים המאמינים

בדתו נוצרים .

נקב בדברי רו"ל (ברכות דף כג) והוא צריך לנקביו (מכות דף

טו) אל ישהה אדם נקביו . כן בנו רו"ל הוצאת הזבל

והשתן וקראו לזבל נקבים גדולים ולשתן נקבים קטנים ולכן

נקראת האשה נקבה בישראל הנקב שבה :

נקט נקוט האי כללא בידך פירוש קח זה הכלל בידך

וכן אמרו (פמחוס דף ג') לשנא מעליא נקט פירוש

לשון משובח לקח וכן בפסוק (אסתר ט')

ומרדכי יצא תרגום ירושלמי וכדניא נקוטין חצוצרתא בידיון :

נרתק יתבאר בשרש תיק עיין שם .

נְשִׁי מי שאין לו אשה נקרא פנוי וכשיש לו אשה קורין לו נשוי ואין לשאל למה קורין אותו נשוי בלשון פעול והלא האשה היא הנשואה והוא הנשוא שנאמר (רות א') וישאו להם נשים אלא כן נהוג בדברי רז"ל שאומרים הפעול במקום פועל והוא כדמות תואר וכן אמרו (ע"י שלש כפה) בפוי טובה הוא תואר במקום כופה (כ"מ ד' ע' וע"ש) וכן היה רכוב על החמור הוא תואר במקום רוכב.

נשלמה אות הנון כיטע אל רחום וחנון :

אות הסמך

סָבַב (מלכ"ס א' י"ב) כי היתה סבה מאת יי הרגש במקום הכפל פירוש הקב"ה היה מסבב הדבר ורז"ל קראו לסבה גרמא ובספרים חיצונים עלה וקורין להקב"ה עלת העלות או סבת הסבות בל"א אורואך אלר אורואכין ובלשון רומי קויזה קויזאדום.

סְבִלְזוּנֹת בן קורין הדורון ששולח החתן לבלה והוא לשון סבל ומשא וכן פירש רש"י (שמות ו') סבלות מצרים משא מצרים ונמצא משא בלשון מתנה כמו (בראשית מ"ג) וישא משאת פירוש ויתן מתנות.

סָבַר (בראשית מ"ח) לא פללתי תרגום לא סברתי פי' לא חשבתי ורז"ל שמשו בזה הדב"ה בשם התאר כמו סבור הייתי סבורים היו ובדניאל (דניאל ז') ויסבור להשניא זמניא והשם סברה והוא ענין מחשבה ודעת נכונה ויש מפרשים מזה סברי מורי שאומרים על היין פירוש תנו דעתכם ומחשבותיכם על זה כמו שכתוב בספר כל בו בס"מ כ"ה.

סָבַר סבר פנים יפות תרגום (בראשית ל"ח) את פני לבן ית סבר אפי' דלבן וכן (תהלים ד') אור פניך יי נהור סבר אפך ובדברי רבותינו זכרונם לברכה מסביר לו פנים ונראה לי שהוא קרוב לענין ראשון לש' סברה(ה):

סָגַן המשנה לכהן גדול נקרא סגן ובסמיכות סגן (ירמיה כ') כמו פקיד נגיד בבית יי ממנה סגן כהניא ובפסוק (אסתר א') בימים ההם כשבת בתרגום ירושלמי חר לכ'נא רבא ותד לסגן כהנא ולא מצאתיו בלי סמיכות והוא לשון (ירמיה כ"ה) פחות (א) תענית דף ט' י"ד וסגניס